

שופטים

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדר נבנצל שליט"א

אחת המצוות המוזכרות בפרשתנו היא מינוי מלך בישראל. "כִּי תֵבֵא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וִירְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אִשְׁמִימָהּ עָלַי מֶלֶךְ כָּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי: שׁוֹם תֵּשִׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְזֹר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ..." (דברים יז, יד-טו)

יש דיון בגמרא האם זו מצוות עשה למנות מלך כשעם ישראל מגיעים לארץ, או שאין זו מצוה אלא שאם ברצונם להמליך עליהם מלך חייבים לעשות זאת בתנאים שהתורה קובעת: שה' יבחר בו ושלא ירבה לו סוסים וכו'. "רבי יהודה אומר: ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך... וכו'. רבי נהוראי אומר: לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן" (סנהדרין כ:). הרי לנו שלפי רבי יהודה להעמיד מלך בישראל הינה מצוות עשה ולפי רבי נהוראי זאת אינה מצוה אלא שאם "וְאָמַרְתָּ אִשְׁמִימָהּ עָלַי מֶלֶךְ" אזי תמנה אותו, כשם שלגרש את האישה אינה מצוה אלא שכשאדם מגרש את אשתו הוא צריך לתת לה גט כפי שכתוב בתורה.

מסביר מו"ר הרב נבנצל שליט"א: מחלוקת זו אינה שייכת כיום למעשה אלא מצטמצמת לתקופה מסוימת, דהיינו לפני שישראל ביקשו להם מלך, אולם לאחר ששמואל הנביא משח את דוד למלך ישראל וקבע יחד עם נתן הנביא שבית דוד יורשים את כתר המלכות עד עולם כבר אין מחלוקת שחייבים למנות מבית דוד למלוכה.

שואל הרב: מה הסברה של רבי נהוראי? מדוע אין זו מצוה כמו שאר המצוות?

אומר הרב: כיוון שהמלך אמור למלא מספר תפקידים שכבר מאוישים על ידי אחרים כגון:

1. לשפוט את העם - הרי שיש כבר שופטים הממונים לעשות זאת.
2. לצאת למלחמה - גם כשיש מלך בישראל הוא חייב את הסכמת הסנהדרין; בלעדיהם הוא אינו יכול להחליט לצאת למלחמה. לעומת זאת יש לסנהדרין סמכות להוציא את העם למלחמת רשות.
3. למלך יש סמכות להעניש שלא מן התורה - אולם גם הסנהדרין מכים ומענישים שלא מן התורה.

למעשה רואים שכל התפקידים שהמלך אמור למלא, אנשים אחרים כבר ממלאים אותם ועל כן סובר רבי נהוראי שאין צורך במינויו. אם כך מהי סברת רבי יהודה? מדוע לפי דעתו התורה מצווה למנות מלך? הרי כל מה שהמלך יעשה יש כבר מי שיעשה במקומו!

אומר הרב: אינו דומה איש אחד הממלא תפקידים רבים, לאנשים רבים הממלאים אותם, וזאת מפני שמלכותא דארעא צריכה להיות כעין מלכותא דרקיע; כשם שהקב"ה מנהיג את עולמו יחיד ודואג לכל בריאותיו כך מלך בשר ודם - עם המגבלות שלו, חייב להנהיג את עמו ולדאוג להם. אומנם המלך אינו מסוגל לעשות את הכל לבד: אם יש צורך לסלול כבישים או לבנות חומות הוא זקוק לכוח אדם שיעשה זאת, אולם המלך יהיה המרכז והכל יתבצע תחת ניהולו; הוא זה שיקבע האם לבנות בנין או להרוס אותו, האם לסלול כביש במקום זה או במקום אחר, וכד'; זה מעין מלכותא דרקיע: הקב"ה קובע איזה בנין ייבנה ושולח שליחים שיעשו זאת כמובן לא בגלל שאינו מסוגל ח"ו שכן במאמרו ברא העולם.

יוצא אפוא שהמלך צריך להיות דוגמת מלכות שמים, ומעניין שבהיסטוריה מורא שמים ומורא מלכות היו תמיד קשורים זו לזו: כשהמדינות בעולם היו מנוהלות על ידי מלך והעמים קיבלו עליהם את עול מלכותו יחד עם זאת קיבלו עול מלכות שמים, וכשהדמוקרטיה התפשטה בעולם וכבר לא היה שלטון יחיד בד בבד פרקו מעליהם עול מלכות שמים.

הנביא אומר: "כִּי לֹא יֵרָאֶוּ אֶת ה' וְהַמֶּלֶךְ מִה יַעֲשֶׂה לָנוּ" (הושע י, ג) שני הדברים קשורים זה בזה - אם אין מלך גם כביכול למעלה אין מלך. המלך צריך לשמש דוגמה לסמכות, וכל אחד חייב שתהיה אימתו עליו וכך להתרגל ליראת שמים. כשיש אדם אחד שהסמכות בידו, הוא מחליט אם לתת או לא, מה לתת ולמי, אם לגזור מיתה על אדם או להעניק לו חנינה, אם למנות אדם לשר או סתם להעניק מתנה; בדרך זו האדם מתרגל למלכות שמים, לאט לאט מתחזקת בתוכו המודעות שיש מי שמנהיג את העולם כולו ורק הוא מחליט אם להעניק חיים או להפך ח"ו, אם לקבוע פרנסה בשפע או בצמצום. כמובן שאסור לטעות ולדמיין את הקב"ה כמלך בשר ודם בעל דמות הגוף ח"ו, וגם לא לעשות את המלך בשר ודם לאלוהות כפי שאכן קרה בהיסטוריה בימי יואש שעשו אותו אלוה. חשוב לדעת להבחין מה הגבול; כמו כן בשאר הדברים המקודשים.

ירמיהו הנביא צועק: "הַיֵּכָל ה' הַיֵּכָל ה' הַיֵּכָל ה'" (ירמיהו יז, ד) עם ישראל התקשה להבין שהעיקר זה לא הבניין המפואר והקורבנות שמקריבים על המזבח, אלא לעשות רצון ה'. לכן כתוצאה מכך הקב"ה לקח מאתנו את בית המקדש ואת המלכות, אולם במצב כתיקונו המלך והמקדש צריכים להביא את העם ליראת שמים ולאהבת ה'.

היום אין לנו מלך בשר ודם שישמש דוגמה, אולם אין אנו פטורים מלדמיין מה משמעות כוחה של מלכות ולהגיע דרך זה ליראת שמים, להגיע להכרה שהשי"ת הוא המלך האמיתי ואין עוד מלבדו, רק הוא בעל היכולת למלאות משאלות לבנו, להעניק בריאות, פרנסה, שלום וכו'. הוא זה שיקבע איך תהיה השנה הבאה עלינו לטובה, אם נצליח במעשה

ידינו, אם ייפסקו סוף סוף תאונות הדרכים, אם אויבנו יפסיקו לגרות אותנו למלחמה, אם בתי החולים יהיו מלאים ביולדות או ח"ו בחולים, הוא זה שיחליט לפי הקרבה שלנו אליו יתברך, לפי המעשים שלנו. נמצא שבידינו לקבוע את מזלנו לשנה הקרובה על ידי שנתקן את מה שצריך תיקון במעשים, במידות, ביראת שמים. זוהי עבודתנו בחודש אלול "אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי" (שיר השירים ו, ג) לחזק את הקרבה שלנו לדוד השואף להטיב לנו. השאלה היא עד כמה אנחנו שואפים להתקרב אליו, באיזה מידה אנחנו מוכנים להמליך אותו עלינו. זאת העבודה שבחודש אלול. בעוד פחות מחודש נעמוד לדין לפניו, יום הדין הגדול והנורא בו ייקבע גורלנו לשנה הבאה עלינו לטובה, ונעמוד לפניו בתפילה ותחינה. אך צריך לדעת שגם התפילה לא תתאפשר לפני שהקב"ה יפתח את פינו "אֲדָר יִפְתָּהּ תַּפְתָּנוּ וְיָפִי יִגְיֵד תַּהֲלֻתָּךְ" (תהלים נא, יז) אפילו להתפלל איננו יכולים בלי עזרתו; החכמה מאת ה', הבריאות מאת ה', פרנסה מאת ה', הכל ממנו יתברך. כשנשכיל להכיר עד כמה אנחנו תלויים בו, נדע לבטל רצוננו מפני רצונו, לקבל עלינו עול מלכות שמים, וכך נזכה לדבקות במלך מלכי המלכים הקב"ה.

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת הרה"ג ר' אליהו דרמר בן ריב זצ"ל

שבת שלום יצחק חלבה

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת מו"ר שר התורה הרב שמריהו יוסף חיים בן פאשה מרים זצוק"ל ומו"ר הרב שלום כהן בן תופחה זצוק"ל ומו"ר הרב חיים מאיר בן מילכה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון בעדני בן חביבה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון גד אליטוב בן שושנה זצ"ל

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, מרת אמי אולגה בת קלרה, יוסף הכהן בן קלרה, הרב גרשון אדלשטיין בן שרה, שאול בן מרים, הרב אליהו בן אהובה, מנחם מבשר בן הרב דוד ואסתר הי"ד, ריקרדו סלוודור קוקו בן רחל, שלום בן יהודית, יעקב בן יהודה, יניב בן סימה, שלמה בן מטילדה, הג"ר יוסף שלום ב"ר אברהם וחיה מושא, הרב יעקב חי בן מרגלית, חיים שאול בן בתיה, שמעון שמעוני בן חנה, אברהם בצלאל בן רחל, הרב אברהם צוקרמן בן שרה, אריה לייב בן דבורה, חנניה בן חיים, הרב חנן פורת בן שולמית, משה סלים בן חתון, יחיא בן עישה, יוסף אדרי בן פריחה, אייל בן לאה, עמידרור בן שרה, נתן בן דוד ולאה, עזיאל זוסיא בן יעקב משה, מתתיהו מנחם בן לאה, ישראל בן לאה, יעקב בן מרים, אבנר יחיאל בן רחל, חיים בן יוסף דוד, גרשום בן חנה, מנשה בן שרה, מרדכי מורד בן חנה, מתוך בן מרים, מרדכי שמעון בן דאדא, שלמה בן פורטונה, מאיר ירחמיאל בן שמחה, מסעוד בן עליה, עמרם בן עישה, אילן בן יחזקאל, מנחם נחום בן אליעזר ליפא, יעקב בן עישה, שמעון בן עישה, אנריקה בן פאני, שלמה חי בן מזל טאוס, מרדכי שלום בן רחל, עמרם בן אסתר, הרב מרדכי אלישיב בן שושנה, זאב בן ברכה, משה בן פלור, אביאטר בן ברוך הי"ד, יצחק בן אסתר, ניר יהודה בן מיכל, יעקב בן מרים, יעקב בן רחל, יוסף בן חנה, ניסים בן חנה, משה בן מרים, אייל בן עירית תשורה הי"ד, יעקב נפתלי בן רחל הי"ד, גיל-עד מיכאל בן בת גלים הי"ד, דודי רחמים בן חנה, דוד הרוש בן לאה, יוסף ברוך בן תמר, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, יהודה בן אסתר, שלמה בן שמחה, אליעזר בן צבי וציפורה, אליהו בן נעמי, שמעון בן דינה, בנימין בנדט בן יוסף, דוד בן שרה, מאיר טובי בן ליטא, נוריאל יחיאל גץ בן אסתר, אהרון בן סלחה, ניסים בן חנה, מאיר הכהן בן אריה, גבריאל בן גאולה, יונתן בן ציפורה, משה בן אשר ומרים, פנחס בן מרים, יעקב בן יהודית, פליקס אשר בן חביבה, משה בן אסתר, אלעד בן רבקה, רחמים בן זוהרה, שלום טוטיאן בן שרה, דניאל בן שרה, אילן הכהן בן חנה הי"ד, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, שלום בן שמחה, בנימין בן נדרה, שלמה ידידיה בן עליזה, אברהם בן שמחה, גיל יצחק בן כוכבה, לאה בת אליהו גרשון, אליס בת פריחה, מרים ספיר בת שמואל, יוסף בן שמחה, גבריאל יצקן בן מרים, ויצמן מור בן גורג'יה, דוד הרוש בן לאה, עופר פילבר בן יפה, יוסף אילוז בן מרים, חנה בת דורית, צירל בת ישראל, שולמית דבורה בת שאול, תמר אולגה בת יעקב, שרת נוסרט (רבני) בת סנב, חסינה בת רחנה, פלורה בת לאה, הרבנית שפרה בת לאה, טליה חנה בת מלכה, שרה בת מרים, שרה חנה לוויזה בת פאני; שושנה בת רוזה, שרה רחל בת בוליסה, רחל בת רבקה, שרה בת רוחמה, שרה בת שולמית, ברוריה בת מרגלית, אילנה בת רחל, מזל פורטונה בת שרה, אלסירה בת שרה, שמחה בת אוז'ני, רחל בת סוליקה, יהודית בת עזיזה, אוז'ני בת רוזה, פרלה בת גוטי, שרה בת קיז'ה, שרה בת מרים, רחל בת שרה, ריינה בת אסתר, צילה בת פאינה, לאה בת בתיה, אסתר בת דונינה, גיטל בת שאול קלמן, יפה בת טאוס, עזיזה בת כזאלה, מזל טוב בת מסעודה, חנה בת זהבה, חסיבה בת תמר, חנה דינה בת מנחם, רחל בת יעקב, יהודית בת שרה, תמר בת שרה, יפה עזת בת מרים ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

עלון זה יהיה מוקדש לרפואתה השלמה של אורלי בת דונה וסילביה רות בת אסתר